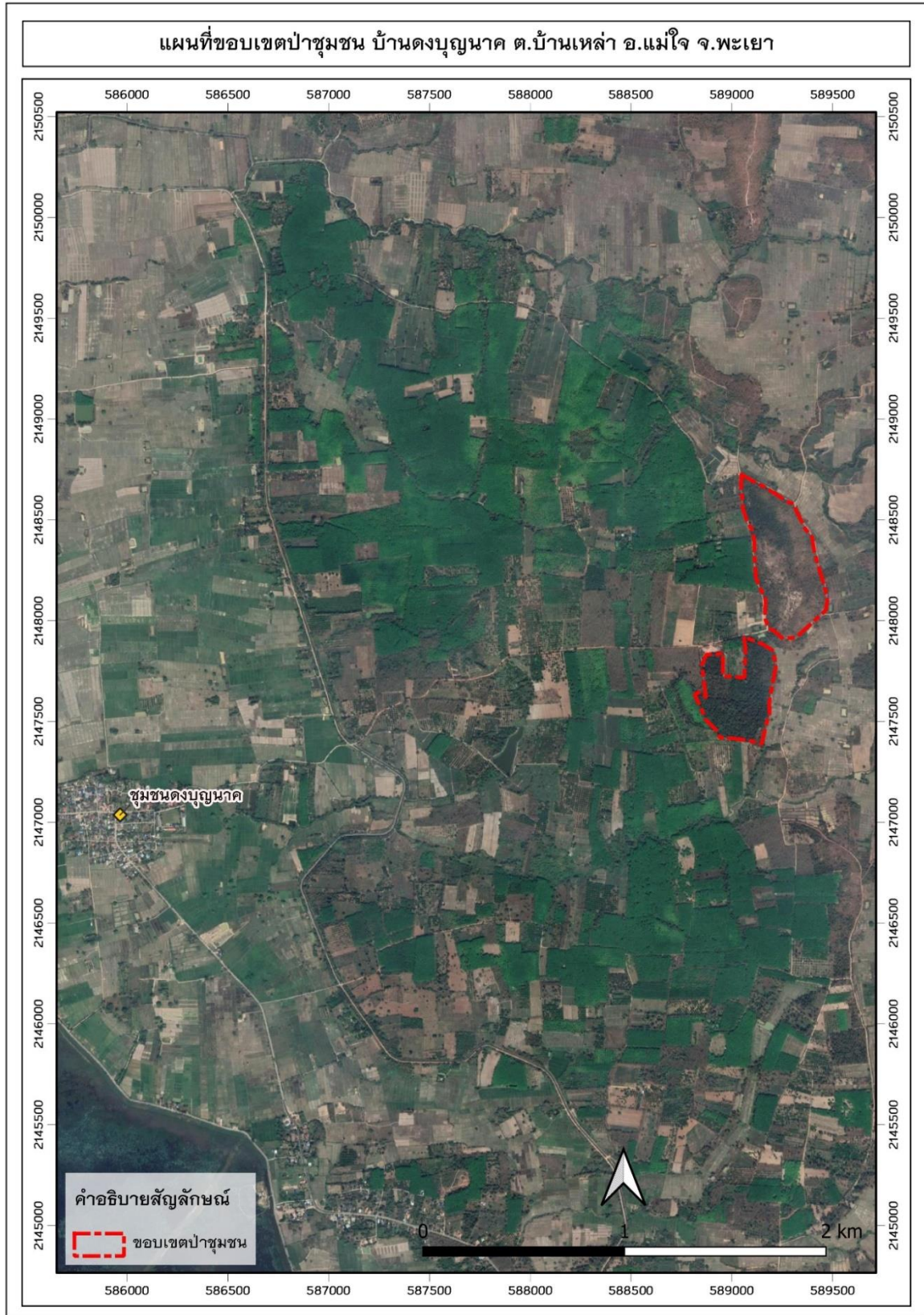

ป่าชุมชนบ้านดงบุญนาค ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ

๗

ภาพที่ 6 แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งป่าชุมชนบ้านดงบุญนาค (ขอบเขตโดยประมาณ)

ป่าชุมชนบ้านดงบุญนาค ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ

ลักษณะทั่วไป

บ้านดงบุญนาค หมู่ที่ 7 ตั้งอยู่ในตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา พื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ปრაภภูมิเทือกเขาอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน มีหนองเลี้ยงทรายอยู่ทางทิศตะวันตกและมีอ่างเก็บน้ำแม่ปืมอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ซึ่งอยู่เขตอุทยานแห่งชาติแม่ปืม ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และสวนลำไย ปัจจุบันนายเลิศ บุญมา ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชน มีจำนวน 16 คน

จุดเริ่มต้นของเครือข่าย/ชุมชน

ป่าชุมชนบ้านดงบุญนาคเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการปกป้องผืนป่าของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ป่าชุมชนกลุ่มเยาวชน ป่าชุมชนกลุ่มแม่บ้าน และป่าชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุ แต่ละกลุ่มนอกจากจะรับผิดชอบพื้นที่ป่าชุมชนของตนเองแล้ว ยังสามารถจัดการหรือการดูแลพื้นที่ป่าทั้ง 3 แปลงร่วมกันได้ เหตุผลที่ต้องแยกป่าชุมชนออกเป็น 3 แปลง เพื่อป้องกันคนภายนอกพื้นที่มาบุกรุกและต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการดูแลและจัดการพื้นที่ป่าชุมชน สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรังที่มีความหนาแน่น ต้นไม้ที่พบทั่วไป ได้แก่ เต็ง รัง เหียง สัก ก่อ ประดู่ เป็นต้น พืชผักที่สามารถนำมาบริโภคได้ ได้แก่ กระเจียว เต๋อดิน เป๊าะ และเห็ดต่าง ๆ พืชสมุนไพร ได้แก่ สาบเสือ มะขามป้อม เป็นต้น ป่ามีสภาพสมบูรณ์ ปราศจากการบุกรุก และไม่เกิดไฟป่ามาเป็นเวลา 2 ปีแล้ว (พ.ศ. 2562-2563) พื้นที่ป่าชุมชนบ้านดงบุญนาคมีทั้งสิ้น 3 แปลง รวมเนื้อที่ 250 ไร่ ดังนี้

พื้นที่ 1 ป่าชุมชนของผู้สูงอายุ มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 88 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่วัดเก่าแก่ของชุมชน (วัดก้อมก้อ) ภายในพื้นที่ ประกอบด้วยซากโบราณสถาน เจดีย์ แนวกำแพงวัด และพระธาตุก้อมก้อซึ่งเป็นประดิษฐานของพระเจ้าหินทิพย์ ในสมัยเชียงแสน แต่ปัจจุบันพระเจ้าหินทิพย์ได้ย้ายมายังวัดดงบุญนาคเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

พื้นที่ 2 ป่าชุมชนเยาชน มีขนาดพื้นที่จำนวน 129 ไร่ แต่เดิมเป็นที่นา ที่สวน ปลูกแตงโมง ปลูกแตง ต่อมาได้จัดสรรเป็นที่เลี้ยงสัตว์ (วัว ควาย) และทำการปลูกป่าเพิ่มเติมทุก ๆ ปี จึงทำให้ป่าชุมชนแห่งนี้มีการขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ต้นไม้ที่พบ เช่น มะขามป้อม ไม้เหียง ยูคาลิปตัส ไม้ตง ไม้สัก รวมทั้งสมุนไพรชนิดต่าง ๆ

พื้นที่ 3 ป่าชุมชนแม่บ้าน มีขนาดพื้นที่ 33 ไร่ แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้มีบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าไปบุกรุกเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกินเกือบทั้งหมด ทางชุมชนได้เล็งเห็นว่าหากพื้นที่ป่าแห่งนี้ถูกยึดครอง และถูกทำลายไป จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดที่ดินทำกิน จึงได้มีการพูดคุยเจรจาดกกลางร่วมกันเพื่อขอคืนพื้นที่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของคนในชุมชน

กิจกรรมด้านการจัดการป่าชุมชน

แผนชุมชน

ด้านการจัดการไฟป่ามีการจัดการประชุมปีละ 2 ครั้ง ในช่วงก่อนประกาศห้ามเผา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประชุมชี้แจงรายละเอียดกฎ ระเบียบ และมาตรการการลงโทษจากการเผาป่า และขอความร่วมมือจากทุกคนในชุมชนห้ามกระทำการอันใดในเวลาห้ามเผา 90 วัน

ข้อตกลงป่าชุมชน

1. ห้ามตัดไม้เพื่อนำไปแปรรูป หากฝ่าฝืนมีโทษปรับนิ้วละ 300 บาท โดยการวัดรอบลำต้นหรือตอไม้
2. ห้ามตัดไม้เพื่อเอาไข่มดแดง ผึ้ง ต่อ และสัตว์ป่า รวมทั้งห้ามตัดไม้เพื่อทำฟืน เผาถ่าน หรือทำต้นไม้ให้ตาย หากฝ่าฝืนมีโทษปรับนิ้วละ 300 บาท
3. ห้ามจุดไฟเผาป่า บุกรุกแผ้วถางป่า หรือขยายพื้นที่ทำกิน หากจุดไฟเผาป่า หรือบุกรุกพื้นที่ทำกินในเขตป่าชุมชนปรับตารางวาละ 100 บาท
4. การเข้าไปเก็บสมุนไพรต่างๆ ในป่าชุมชนต้องทำการขออนุญาตประธานและคณะกรรมการป่าชุมชนก่อน
5. บ้านที่ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ หรืออัคคีภัยสามารถนำไม้มาใช้ประกอบเป็นโครงสร้างของบ้านได้ โดยจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่อุทยานและความเห็นจากคณะกรรมการป่าชุมชน
6. ชุมชนได้กำหนดมาตรการการลงโทษในเบื้องต้น โดยเริ่มจากการตักเตือนกันเอง หากยังมีการกระทำผิดจะให้ชี้แจงกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายมีการลงโทษด้วยกฎระเบียบและกฎหมายที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและผุ้んควัน

1. คณะกรรมการชุมชนและอาสาสมัครร่วมกันทำแนวกันไฟทุกปี โดยใช้เครื่องเป่าลม และกวาดเปิดทางให้มีความกว้าง 1-2 เมตร ใช้เวลาประมาณ 2 วัน
2. มีการลาดตระเวน เฝ้าเวรยามช่วงฤดูแล้ง ผลัดละประมาณ 3-4 คน ทั้งช่วงกลางวันและกลางคืนดูแลไม่ให้คนเข้าไปจุดไฟเผาป่า
3. คณะกรรมการ อาสาสมัคร และสมาชิกในชุมชนร่วมกับดับไฟป่า
4. มีกิจกรรมการบวชป่าบริเวณป่าชุมชนผู้สูงอายุ วัดก้อมก้อ ในทุก ๆ ปี โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและผุ้んควัน

1. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้สมาชิกในชุมชนทราบถึงช่วงเวลาประกาศห้ามเผา ประมาณ 1-2 ครั้ง
2. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้รับทราบเรื่องของกฎ ระเบียบ และมาตรการการลงโทษจากการเผาป่า (ค่าปรับ 100,000-200,000 บาท)
3. ในกรณีที่เกิดไฟป่าผู้นำชุมชนสามารถแจ้งข่าวสารได้ทันทีโดยการแจ้งให้คณะกรรมการและอาสาสมัครทราบทางโทรศัพท์และไลน์กลุ่มอาสาสมัคร

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

1. ชุมชนได้รับการสนับสนุนเครื่องเป่าลมจากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 เชียงรา
2. เทศบาลตำบลบ้านเหล่าให้การช่วยเหลือในการตัดไฟป่าอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการสนับสนุนรถน้ำดับไฟ
3. สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 เชียงราย และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการไฟฟ้าและหมอควันให้แก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. เทศบาลตำบลบ้านเหล่า สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 เชียงราย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และอุทยานแห่งชาติแม่ปืม เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาในการดูแลป่าชุมชนสนับสนุนด้านกำลังพล ด้านการกำหนดกฎระเบียบ เป็นต้น

ข้อค้นพบเพิ่มเติม

1. เป็นที่ทำมาหากินของสมาชิกในชุมชน มีเห็ดต่าง ๆ หน่อไม้ สามารถสร้างรายได้จำนวนมาก
2. ป่าชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้จวบจนปัจจุบันเกิดจากความเข้มแข็งและความหวงแหนของคนในชุมชน
3. คนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสอดส่องดูแลพื้นที่ป่าชุมชน หากมีใครเข้ามาเพื่อจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า จะรีบแจ้งให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชนทราบ
4. สมาชิกในชุมชนช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการรักษา อนุรักษ์ แก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าชุมชน และความคิดเห็นเหล่านั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
5. ผู้ที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนจะถูกเรียกพบเพื่อทำการชี้แจงถึงระเบียบ ข้อตกลง และกฎหมายในการใช้พื้นที่ป่าชุมชน
6. ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน โดยการเพิ่มความหลากหลายทั้งจำนวนและชนิดของพืชพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพป่าแต่ละแห่ง จึงทำให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ และมีความชุ่มชื้นทั้ง 3 แปลง
7. ในปี พ.ศ. 2561 ชุมชนได้รับโล่รางวัลและเงินสนับสนุนในการซื้ออุปกรณ์ไม้ดับ ไม้กวาดดับไฟป่า ค่าเบี้ยเลี้ยง จากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 เชียงราย
8. การจัดการป่าชุมชนยังสามารถขับเคลื่อนได้โดยได้รับเงินสนับสนุนจากเงินกองทุนหมู่บ้าน กองทุนเงินล้าน กองทุนแม่บ้าน เป็นต้น